

Asia: VN/33727/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta

Pidämme ammatillisen koulutuksen lainsäädännön muuttamista toimivampaan suuntaan tärkeänä ja ajankohtaisena. Aiemmilla ammatillisen koulutuksen säädösmuutoksilla on pyritty keventämään hallintoa ja mahdollistamaan joustavat toimintamallit koulutuksen järjestäjille. Käytännössä koulutuksen järjestämisluvat, valtionosuusrahoitteisen työvoimakoulutuksen neuvottelut sekä vuosittaisten eri rahoituselementtien hakeminen ovat vain lisänneet hallinnon taakkaa.

Toiminnan ohjauksen kokeilulla saadaan arvokasta tietoa sillä edellytyksellä, että kokeiluun osallistuvat organisaatiot saavat tosiasiallisen mahdollisuuden järjestää koulutusta vapaammin työelämän tarpeisiin. Toimintatavoista ja palveluista ammatillisen koulutuksen ja kuntien vastuulle siirtyvien TE-palvelujen välillä on voitava jatkossa päättää pääosin alueellisesti.

Nostamme lausuntomme tärkeimmäksi palautteeksi kokonaisturvallisuuden ja huoltovarmuuden merkityksen ammatillisessa koulutuksessa. Lainsäädäntömuutoksen perustelut ja sen käytännön esitykset ovat tässä suhteessa vakavassa ristiriidassa. Hallituksen esityksessä todetaan, että huoltovarmuuden turvaamiseksi ammatillisessa koulutuksessa on varmistettava kriittisten alojen osaamistarpeisiin vastaaminen. Kuitenkin sama esitys leikkaa luonnonvara-alan koulutusten rahoitusta kolmanneksella nykyisestä.

Kotimainen ruokaturva ja korkea omavaraisuusaste ovat keskeinen osa huoltovarmuutta. Maa- ja metsätalouden kasvavan merkityksen lisäksi vihreä siirtymä luo uudenlaisia työpaikkoja alalle. Kestävään kehitykseen liittyvää ympäristöosaamista tarvitaan huoltovarmuuden, ilmastolainsäädännön ja Suomen kilpailukyvyyn vuoksi. Luonto- ja ympäristöarvojen korostuminen edellyttää sekä vahvaa toisen asteen että korkean asteen koulutusta tulevaisuudessa. Opetushallituksen ja Osaamisen ennakkointifoorumin kansallisen kohtaantotarkastelun (2023)

mukaan maa- ja metsätalouden työntekijöistä tulee olemaan alitarjontaa jo vuonna 2028. Luonnonvara-alalla työskentelevistä suorittavista työntekijöistä on vajetta jo nyt.

Olemme lakiesityksessä erityisen huolissamme Saarijärvellä sijaitsevan Biotalouskampuksemme tulevaisuudesta. Kampuksella toimivat saumattomassa arjen yhteisössä Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopiston luonnonvara-alan toisen asteen koulutus ja Jyväskylän ammattikorkeakoulun Biotalousinstituutti. Biotalouskampus on biotalousalan osaamisen ja liiketoiminnan kehittämisen paikka, jossa alan yrittäjät, investoijat, tutkijat, kehittäjät ja opiskelijat kohtaavat. Biotalouskampus on kasvamassa EU-tason toimijaksi, jonka kivijalkoina ovat laadukas ammatillinen ja korkea-asteen koulutus, tiivis yritys yhteistyö sekä kestävä tulevaisuutta rakentava TKI-toiminta. Biotalouskampuksella työskentelee yhteensä noin 800 luonnonvara-alan ammattilaista ja opiskelijaa.

Ammatillisen koulutuksen kokeilua koskevat säädösehdotukset

-

Rahoituksen uudistusta koskevat säädösehdotukset

Hallituksen esitys luonnonvara-alan koulutusten siirtämisestä kustannusryhmästä 4 kustannusryhmään 3 tarkoittaa rahoituskertoimen laskua 1,46 -> 1,07. Esitys merkitsisi lähes 30 % pudotusta alan koulutusten rahoitukseen. Esitämme, että luonnonvara-ala kriittisenä huoltovarmuusalueena säilyy kustannusryhmässä 4.

Säädösesitys perustuu virheelliseen analyysiin kustannusten kohdentumisesta. Tila- ja oppimisympäristökustannukset eivät näy suoraan tutkintojen kustannuksina, vaan ne raportoidaan koulutuksen järjestäjän tasolla. Luonnonvara-alan tarvitsemat tilat ja oppimisympäristöt, kuten navetat ja konekalusto, ovat merkittävästi kalliimpia ja pinta-alaltaan suurempia kuin muilla aloilla. Lisäksi taustalaskelmat pohjautuvat vuoden 2022 tasoon, jotka ovat vuoden 2026 alkuun nähden täysin riittämättömät.

Luonnonvara-alan koulutus järjestetään erikoistuneilla opetustiloilla, jotka ovat opiskelijamäärältään keskimääräistä koulutusyksikköä pienempiä. Yksiköissä on kuitenkin oltava tarjolla samat palvelut ja toiminnot kuin opiskelijamäärältään suurissakin yksiköissä. Koulutuksen järjestäjät eivät voisi kompensoida suunniteltua rahoitusleikkausta kuin karsimalla ja pahimmillaan lopettamalla alan koulutuksen. Myös investoinnit koulutusympäristöön vähenisivät, vaikka teknologian kehittymisen myötä investointitaso tulisi kasvaa.

Maa- ja metsätaloudessa työpaikkojen luonne modernisoituu ja digiteknologiset työpaikat lisääntyvät älymaatalouden ja digitalisaation myötä. Robottinavetat lypsykoneineen ja muu robotiikka ovat jo tätä päivää, rinnalle nousee datan ja tekoälyn hyödyntäminen. Kansainvälisyyteen liittyvät osaamistarpeet lisääntyvät, koska maa- ja metsätalous kytkeytyvät yhä vahvemmin EU- ja globaalitasolle.

Oppimisen tukea ja erityistä tukea koskevat säädösehdotukset

-

Tilauuskoulutusta koskevat säädösehdotukset

-

Muut ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia koskevat säädösehdotukset

-

Asetusluonnokset

-

Muut kommentit

-

Peräaho Pirjo
Keski-Suomen liitto